

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук,
професора, декана факультету фізичного виховання
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
Ящука Сергія Миколайовича
на дисертаційне дослідження

КАШУБИ АНАТОЛІЯ АНАТОЛІЙОВИЧА

**«ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО
ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗІ СПОРТИВНИХ ІГОР»**,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

Важливим чинником соціального замовлення освіти є підготовка конкурентоспроможного фахівця на ринку праці, що зумовлює нові вимоги до підготовки сучасного педагога у галузі фізичної культури та спорту. Відповідно до Наказу МОН України «Про затвердження рекомендацій щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спортивної підготовки серед учнівської молоді на період до 2025 року (2021), фізична культура є основоположною цінністю у формуванні здорового способу життя. Цей факт обумовлює необхідність відповідних змін у підготовці майбутніх учителів фізичної культури у системі вищої освіти, що вимагає оновлення науково-методичного забезпечення та матеріально-технічного оснащення означеного процесу.

На сьогодні вчителі фізичної культури відчують труднощі у організації групової взаємодії учнів у змагальній діяльності. Це одна із причин недостатнього забезпечення теоретичної та практичної підготовленості випускників педагогічних ЗВО, що зумовлює актуальність пошуку шляхів реформування підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації групової взаємодії учнів у змагальній діяльності. Відтак, у соціально-економічному аспекті актуальність дослідження пов'язана з тим, що в основу реформування освіти покладено підхід, який відображає соціально-економічний розвиток суспільства та затребуваність фізичної культури та спорту як основи здорового способу життя. Отже, у майбутнього вчителя фізичної культури у процесі навчання має бути сформована готовність до організації змагальної діяльності учнів у командних видах спорту.

Саме удосконаленню професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор й присвячено дисертаційну роботу Кашуби А.А.

В актуальності дослідження представлено ґрунтовний аналіз українських досліджень з обраної проблематики, що дозволило автору

дисертаційного дослідження актуалізувати наукову проблему, чітко збалансувати науковий апарат дослідження, виявити суперечності та проблемні питання, які потребують доопрацювання.

Відтак, педагогічний аналіз проблеми та запропонований шлях її вирішенні у дисертації Анатолія Анатолійовича має безперечне наукове значення.

Автор дисертаційної роботи шляхом ретельного аналізу нормативно-правових актів і документів (закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фізичну культуру і спорт», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти, вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», а також – теорії і практики професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор сформував низку суперечностей, чим беззаперечно довів актуальність систематизації та конкретизації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор, яка б забезпечила позитивну динаміку рівня їхньої готовності до організації змагальної діяльності.

Дисертаційне дослідження Кашуби А.А. є складником комплексних тем кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки «Соціально-педагогічні та медико-біологічні основи фізичної активності різних груп населення» (№ 0115U002344, 2015–2017 рр.) та кафедри теорії і практики фізичної культури і спорту Рівненського державного гуманітарного університету «Шляхи удосконалення професійної підготовки спеціалістів з фізичної культури» (№ 0116 U 005225). Тему дослідження затверджено на засіданні вченої ради Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 7 від 28.01.2015 р.) та скоординовано в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 26 квітня 2016 року).

Погоджуємося із визначенням категоріального апарату дослідження (мета, завдання, об'єкт, предмет тощо).

Новизну дисертаційного дослідження Кашуби А.А. вбачаємо в уточненні ключових понять дослідження («підготовка майбутнього вчителя фізичної культури», «готовність майбутнього вчителя фізичної культури» та ін.); складників структури підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності; критеріїв, показників та рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності.

До найістотніших наукових здобутків дисертаційного дослідження Кашуби А.А. можна віднести обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор.

Одержані результати, безумовно, мають практичне значення, яке полягає у впровадженні в освітній процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури, що містить: робочі програми навчальних дисциплін «Теорія і методика навчання спортивних і рухливих ігор», «Основи професійної педагогічної майстерності», «Теорія і методика фізичного виховання», навчально-методичних видань «Основи баскетболу», «Організація і методика проведення спортивно-масової роботи (тези відповідей до питань гарантованого рівня знань)», «Компендіум професійних дисциплін із підготовки бакалаврів спеціальності 014.11 “Середня освіта (Фізична культура)”» тощо.

Дисертаційна робота Кашуби А.А. традиційно складається зі списку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

В анотації українською та англійською мовами чітко сформульовано актуальність дослідження професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор. Наведено наукові результати дослідження, їхнє теоретичне й практичне значення.

Як засвідчує аналіз дисертаційного дослідження, у вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, науковий апарат визначено коректно, він відповідає вимогам до такого рівня робіт і є достатнім для розв'язання окреслених дисертантом чотирьох завдань, які послідовно демонструють розгортання етапів теоретико-методологічного дослідження. Прослідковується відповідність мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження задекларованій темі. Успішність виконання завдань дослідження передбачає можливість підвищення результативності підготовки майбутніх учителів у педагогічних ЗВО. У тексті й висновках дисертаційної роботи простежується процес поетапного виконання завдань з реалізації мети дослідження.

Обґрунтованість наукових результатів роботи забезпечено шляхом ретельного добору методів дослідження. Справляє позитивне враження грамотне використання теоретичних методів дослідження, емпіричних методів психолого-педагогічної діагностики, а також статистичних методів. Використані методи взаємодоповнювали один одного, уможлиблюючи комплексне пізнання предмета дослідження. Результати дослідження

отримали належну апробацію і впроваджені в п'ятьох ЗВО України, що засвідчують відповідні довідки.

У першому розділі роботи, який присвячено встановленню теоретичних основ підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор, проаналізовано стан проблеми дослідження в науково-педагогічній літературі, уточнено зміст базових понять, визначено структуру підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор, розкрито особливості змагальної діяльності зі спортивних ігор.

Аналіз стану проблеми дослідження здійснено за двома тематичними дослідницькими напрямками: професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури; організація змагальної діяльності як складник професійної діяльності вчителя фізичної культури, що дозволило Кашубі А.А.:

- розкрити зміст й обсяг таких понять, як: «фізична культура», «вчитель фізичної культури», «професійна підготовка», та уточнено визначення понять «підготовка майбутнього вчителя фізичної культури», «готовність майбутнього вчителя фізичної культури до організації змагальної діяльності» та ін.;

- виявити і схарактеризувати сутність діяльності вчителя фізичної культури в контексті вимог Нової української школи (НУШ);

- з'ясувати особливості змагальної діяльності зі спортивних ігор та формування нових підходів у фізичному вихованні школярів на засадах компетентнісного підходу.

Вивчивши різноманітні точки зору і підходи до розуміння поняття «готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності», Кашуба А.А. цілком слушно зазначає, що «результат спеціальної професійної підготовки, особистісна якість людини, що постійно розвивається, відображає необхідний рівень знань, сформованості вмінь і навичок, стійку мотивацію до фізкультурно-спортивної діяльності загалом та організації змагальної діяльності зі спортивних ігор зокрема як важливого складника фізичного виховання особистості».

Кашуба А.А. не тільки продемонстрував вміння аналізувати та схарактеризовувати основні поняття у процесі дослідження, а й визначив і обґрунтував структурні компоненти підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор: мотиваційний (охоплює систему мотивів, цілей, цінностей, що мотивують майбутніх учителів фізичної культури до навчання, професійної діяльності, передбачає особистісно-професійну мотивацію на фізичне самовдосконалення та провадження змагальної діяльності); когнітивний

(охоплює сукупність загальнотеоретичних і спеціальних знань з питань фізичного виховання, спортивних ігор, особливостей та методів організації та проведення змагальної діяльності з-поміж школярів, зокрема зі спортивних ігор); діяльнісний (охоплює сукупність професійних умінь та навичок щодо організації та проведення змагальної діяльності серед учнів, зокрема зі спортивних ігор, використання нових форм професійного розвитку і саморозвитку); рефлексивний (охоплює особистісні якості майбутнього вчителя фізичної культури для проведення рефлексії професійної діяльності, зокрема з організації змагальної діяльності).

Позитивну оцінку заслуговує розкриття автором підрозділу 1.3. «Особливості змагальної діяльності зі спортивних ігор», в якому автором виокремлено роль компонентів змагальної діяльності в спортивних іграх та їх взаємозв'язок між собою. З'ясовано, що змагальна діяльність розкриває потенційні можливості людини, фізичні та психічні резерви її організму. З'ясовано, що майбутній учитель фізичного виховання повинен володіти необхідними компетентностями щодо успішної організації змагальної діяльності: уміти визначати конкретні цілі та завдання; планувати підготовку до змагань; застосовувати раціональні та ефективні форми проведення змагань; долати негативні чинники, що виникають під час змагань; урахувати та контролювати особистісно-психологічні фактори; організовувати та проводити різні форми позакласної оздоровчо-виховної роботи, змагання за видами спорту та змагання, які проводять на рівнях ЗЗСО, району, міста, області, України, міжнародному.

Чимало цінних напрацювань містить другий розділ «Діагностика готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор у закладі вищої освіти», де дисертантом проведено моніторинг стану підготовки майбутніх учителів фізичної культури загалом та до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор у різних ЗВО в аудиторній та позааудиторній роботі.

Заслуговує на схвалення те, як автором обґрунтовано критерії готовності майбутніх учителів до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор та їх показники: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-практичний та особистісно-рефлексивний; схарактеризовано три рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор: високий, середній, низький; з'ясовано за результатами експериментальних досліджень констатувального етапу низку проблем у підготовці майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор.

Наукові положення, висновки та результати базуються на ґрунтовному

аналізі досліджень науковців стосовно методологічних засад сучасної філософії освіти, концептуальних ідей професійної педагогіки, сучасних дидактичних ідей вдосконалення змісту, методів та форм навчання майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор, заснованих на системному, компетентнісному, діяльнісному та інших сучасних підходах.

Беззаперечно цінним є матеріал дисертаційного дослідження третього розділу, в якому дисертантом, на основі результатів аналізу наукових праць дослідників та власного педагогічного досвіду з багатьох можливих підходів до питань підготовки майбутніх учителів у педагогічних ЗВО, виокремлено та обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор (особистісно-професійна мотивація студентів на фізичне самовдосконалення; удосконалення знань і практичних умінь студентів з питань організації змагальної діяльності зі спортивних ігор на засадах компетентнісного підходу; упровадження нових форм професійного розвитку і саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури), що забезпечать якісніший освітній процес.

З метою формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор Кашубою А.А. розроблено курси «Теорія і методика навчання спортивних і рухливих ігор», «Основи професійної педагогічної майстерності», «Теорія і методика фізичного виховання», навчально-методичні видання «Основи баскетболу», «Організація і методика проведення спортивно-масової роботи», «Компендіум професійних дисциплін із підготовки бакалаврів спеціальності 014.11 “Середня освіта (Фізична культура)”», а це титанічна праця здобувача.

Особливу значущість має частина дисертації, де переконливо доводиться результативність виокремлених педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор шляхом експериментально-дослідної верифікації, що підтвердило їх ефективність та результати якої свідчать, що відбулася позитивна динаміка у сформованості високого та достатнього рівнів готовності майбутніх учителів до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор в експериментальних групах.

Таким чином, отримані результати експерименту дають підстави стверджувати, що за умови забезпечення особистісно-професійної мотивації студентів на фізичне самовдосконалення; удосконалення знань і практичних умінь студентів з питань організації змагальної діяльності зі спортивних ігор на засадах компетентнісного підходу; упровадження нових форм професійного розвитку і саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури

в процесі організації освітнього процесу у педагогічних ЗВО стає можливим значне підвищення рівня готовності майбутніх учителів до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор.

Слід відмітити, підпорядкованість пунктів роботи розділам і темі, вичерпність і логічність їхнього викладення, відбиття основних положень і досягнень у висновках за розділами та загальних висновках.

Загальні висновки по дисертаційній роботі в достатній мірі відображають отримані наукові положення. На основі виконаних теоретичних та експериментальних досліджень вирішено актуальну проблему готовності майбутніх учителів до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор.

На особливу увагу заслуговує зміст додатків до дисертаційного дослідження, в яких представлено чималий фактологічний матеріал, що висвітлює всі сторони означеного дослідження та унаочнює окремі його етапи й результати.

Дисертаційна робота добре проілюстрована влучними прикладами, 15 таблицями, 3 рисунками. Додатки представлені навчальними програмами, авторськими діагностичними і методичними матеріалами, довідками про впровадження розробок в освітній процес ЗВО України.

Оформлення тексту, рисунків і таблиць, цитування та посилання на використані джерела здійснено за необхідними правилами. Кількість опрацьованих літературних джерел дорівнює 287 найменувань, з них 30 — іноземними мовами.

Зміст дисертації повно представлено в 27 наукових і навчально-методичних працях (з них 13 одноосібні), де 12 відображають основні результати дослідження (з них 10 статей у наукових фахових виданнях України, 2 – у зарубіжному науковому виданні), 8 – апробаційного характеру, 7 додатково відображають результати дисертації.

Вважаємо, що викладені вище міркування надають достатніх підстав для узагальненого висновку, що дисертація А.А. Кашуби є актуальною, відповідає соціальному замовленню, цінною в теоретичному й практичному плані, відзначається новизною, самостійністю наукового пошуку та узагальнення. Дисертаційна робота Кашуби А.А. є завершеною науковою працею.

У змісті реферату відображено основні положення дисертації, їх викладено досить повно. Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені в рефераті, належним чином розкрито й обгрунтовано в рукописі дисертації. Поняттєво-термінологічний апарат визначено з урахуванням специфіки педагогічного дослідження.

Констатуємо і той факт, що загальний об'єм основного тексту дисертації

відповідає вимогам до написання наукових досліджень, які подаються на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

Попри відмічений позитив, у роботі є спірні моменти, побажання та зауваження, які спонукають до дискусії, а саме:

1. У вступі автором обґрунтовано актуальність наукової проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор. Зокрема, у контексті зростаючої уваги до фізичного здоров'я та активного способу життя і, відповідно, потреби виконання учителем фізичної культури важливої соціальної місії – готувати молоде покоління до життя в сучасному суспільстві, коли фізична активність та здоров'я стають чи не найголовнішими умовами повноцінної життєдіяльності. Означений аспект підсилює соціально-виховний потенціал результатів дослідження з обраної наукової проблеми, визначення якого потребує обґрунтування актуальності наукової проблеми.

2. У підрозділі 1.3 «Особливості змагальної діяльності зі спортивних ігор» автором достатньою мірою проаналізовано особливості змагальної діяльності зі спортивних ігор у вітчизняній педагогічній теорії та практиці. Дослідження значно виграло б, як би дисертантом було проаналізовано зарубіжний досвід змагальної діяльності учасників освітнього процесу у командних видах спорту.

3. Заслуговують схвалення розроблене дисертантом навчально-методичне забезпечення, заявлене як практичне значення дисертації, з метою формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор, а саме: «Теорія і методика навчання спортивних і рухливих ігор», «Основи професійної педагогічної майстерності», «Теорія і методика фізичного виховання», «Основи баскетболу», «Організація і методика проведення спортивно-масової роботи», «Компендіум професійних дисциплін із підготовки бакалаврів спеціальності 014.11 “Середня освіта (Фізична культура)”». Однак, дисертаційне дослідження значно виграло, як би в тексті дисертації було конкретизовано результати дослідження їх використання.

4. Поданий табличний матеріал щодо сформованості досліджуваного феномена за визначеними здобувачем критеріями на констатувальному та формуальному етапах дослідження вимагають більш детального опису виявлених і охарактеризованих закономірностей.

5. Як побажання, для подальшої науково-методичної роботи в означеному напрямі, рекомендуємо науково-практичні результати дослідження представити у вигляді авторської монографії як цінного

наукового доробку з тематики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор.

Однак, висловлені зауваження та побажання носять дискусійний характер, а тому не мають суттєвого впливу на високу позитивну оцінку рецензованого дисертаційного дослідження. Робота, безсумнівно, містить значні наукові доробки та нові, раніше не захищені наукові положення.

Дисертаційне дослідження Кашуби Анатолія Анатолійовича «Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор» є самостійним та завершеним науковим дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне і практичне значення, робить свій внесок до розвитку теорії та методики професійної освіти педагогічних кадрів. Обсяг, якість та оформлення роботи відповідають вимогам п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013 р. (зі змінами та доповненнями) щодо кандидатських дисертацій, Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» №40 від 12 січня 2017 р. (зареєстр. в Міністерстві юстиції України 03.02.2017 р., №155/30023) та іншим інструктивним вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій та паспорту спеціальності, а її автор, Кашуба Анатолій Анатолійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету фізичного виховання
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини

Сергій ЯЩУК

Ректор університету

Олександр БЕЗЛЮДНИЙ